

Sosiaalipedagogiikka hyvinvoinnin ja kestävän elämän edistäjänä

Elina Nivala ja Sanna Ryytänen

*Sosiaalipedagogiikka – kohti inhimillistä yhteiskuntaa ja kestävää elämää
Gaudeamus, Helsinki 2024*

Maria Huhmarniemi

Elina Nivalan ja Sanna Ryytäsen teos *Sosiaalipedagogiikka – kohti inhimillistä yhteiskuntaa ja kestävää elämää* toimii johdantona sosiaalipedagogisen ajattelun ja toiminnan perusteisiin. Teos tarjoaa teoreettisia lähtökohtia sekä käytännön toimintatapoja ja malleja yhteisöllisemmän, inhimillisemmän ja kestävämmän elämän edistämiseksi. Kirja painottaa kasvatuksen yhteiskunnallista ulottuvuutta tähdäten oikeudenmukaisuuden, yhteisöllisyyden sekä ihmisen ja luonnon kestävän rinnakkaiselon tukemiseen.

Kyseessä on teoksen toinen, uudistettu laitos, joka päivittää sosiaalipedagogisia näkemyksiä ja toimintamalleja muuttuvaan nyky-yhteiskuntaan. Ensimmäinen laitos ilmestyi vuonna 2019 nimellä *Sosiaalipedagogiikka – kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Uuden version sisältöä on linjattu suhteessa ekologisiin kysymyksiin ja kestävyysorientoituneeseen tutkimukseen ja toimintaan. Lisäksi keskusteluja dekoloniaalisuudesta, antirasismista ja intersektionaalisuudesta on nostettu aiempaa vahvemmin esiin.

Kirjoittajista Nivala on sosiaalipedagogiikan dosentti ja tutkija Itä-Suomen yliopistossa sekä Suomen sosiaalipedagogisen seuran puheenjohtaja ja Sosiaalipedagogiikka-lehden toimituspäällikkö. Ryytänen puolestaan on yliopistonlehtori Itä-Suomen yliopistossa ja Sosiaalipedagogiikka-lehden päätoimittaja. Kirja tuo esiin heidän laajan asiantuntemuksensa ja sy-

vällisen perehtyneisyytensä alan kirjallisuuteen. He ovat perehtyneet lähteisiin useilla kielillä –suomeksi, englanniksi, espanjaksi ja portugaliksi sekä hieman myös ruotsiksi, saksaksi ja ranskaksi– mikä rikastuttaa teoksen näkökulmia ja palvelee monipuolisesti lukijoita.

Kirjassa tarkastellaan sosiaalipedagogiikan monia keskeisiä käsitteitä sekä erilaisia kasvatuksellisia prosesseja: sivistymistä, sosialisatiota ja personalisatiota. Näissä prosesseissa painotetaan yhteiskunnan demokraattisia arvoja, vuorovaikutusta sekä kasvun tukemista. Ekososiaalinen näkökulma tulee kirjassa vahvasti esiin. Kasvatusalalla se näyttäytyy ihmisen ja muun luonnon välisen vuorovaikutuksen huomioimisena. Esimerkiksi praksis-käsite puolestaan korostaa teorian ja käytännön vuoropuhelua, mikä auttaa kehittämään uusia toimintatapoja sosiaalipedagogiseen työhön ja edistämään reflektiivistä ajattelua. Kirja kannustaa lukijoita rakentamaan omaa käyttäteoriaansa sosiaalipedagogiikan perinteiden pohjalta ja soveltamaan menetelmiä nyky-yhteiskunnan ja oman työn tarpeisiin.

Kirjan tavoitteena on tukea sosiaalipedagogisen työotteen omaksumista erityisesti kasvatus-, sosiaali-, terveys- ja kulttuurialoilla. Sosiaalipedagoginen työote tarjoaa näiden alojen toimijoille välineitä, joilla he voivat edistää hyvinvointia, oikeudenmukaisuutta ja kestäviä elämäntapoja niin yksilöiden kuin yhteisöjenkin tasolla. Työotteen keskeisiä peruspilareita ovat dialoginen kohtaaminen, yhteisöllisyyden edistäminen ja toimijuuden tukeminen. Lisäksi työotteen tyypillisiä piirteitä ovat toiminnallisuus, elämyksellisyys, luovuus ja kehollisuus, jotka tekevät siitä vaikuttavan lähestymistavan erilaisissa ammatillisissa konteksteissa. Kirja vastaa asetettuihin tavoitteisiin tarjoamalla monipuolisesti työkaluja ja käytännön esimerkkejä, jotka haastavat ja innostavat lukijoita omaksumaan sosiaalipedagogisen työotteen.

Kun luen kirjaa kuvataideopettajan ja yhteisötaiteilijan taustallani, tunnistan, että sosiaalipedagoginen teoria ja käytännön sovellukset ulottuvat taiteen ja taidekasvatuksen kentälle. Taiteen ja taidekasvatuksen merkitys on kiinnittynyt ihmisinä ja yhteisöinä kasvun, hyvinvoinnin, inhimillisen ja yhteiskunnallisen kukoistuksen sekä kulttuurisen kestävyysmuroksen mahdollistajaksi. Sosiaalipedagoginen työote soveltuu myös yhteisötaiteen ja yhteisöllisen taidekasvatuksen työhön. Tämä kirja muistuttaa myös taiteen ja kulttuurin tekijöitä ja tuottajia kasvatuksen ihanteista sekä sosiaalipedagogisen työn arvosta ja merkityksestä.

Kirja rohkaisee sosiaalipedagogista työtä tekeviä oman työnsä tutkimukseen, kuten uusien toimintatapojen kokeilemiseen ja niiden vaikutus-

ten analysointiin. Oman työn tutkimus voi auttaa kehittämään parempia käytäntöjä: tavoittelevaan hyvinvointia ja kestävää elämää. Kehittävä tutkimus voisi liittyä esimerkiksi yhteisöllisyyden edistämisen luoviin menetelmiin tai dialogisten käytäntöjen vahvistamiseen päivittäisessä työssä. Sosiaalipedagogisen tutkimuksen tyypilliset tutkimusmenetelmät ovat osallistumaan kutsuvia, toiminnallisia ja luovia, kuten myös toimintatutkimus ja taideperustainen tutkimus. Luku, jossa käsitellään oman työn arviointia ja sosiaalipedagogista tutkimusta, voi innostaa esimerkiksi opettajia, työelämän kehittäjiä tai tutkielmaa tekeviä yliopisto-opiskelijoita oman työnsä tutkijoiksi.

Kirja on kooltaan ja sisällön painoltaan tiiliskivi, ellei betoniharkko, joten on vaikea sanoa, olisiko jotakin teemaa tullut käsitellä vielä laajemmin. Jos pyrin nimeämään teeman, johon toivoisin sosiaalipedagogisen keskustelun seuraavaksi kohdistuvan, se on ekokulttuurinen kestävyysmurros. Kaipaani sosiokulttuurisen innostamisen uudistamista ekokulttuuriseksi innostamiseksi. Ekokulttuurilla tarkoitan elämäntapaa, joka kiinnittyy luontoon, vuodenaikoihin ja kohtuullisuuteen. Kun kirjoitan tätä Lapissa, tunnistan luontoyhteyden vallitsevan kulttuurin ja kulttuuristen perinteiden ja tapojen keskeiseksi tekijäksi ja hitaasti muuttuvaksi: kulttuuri yleensä on erittäin hitaasti muuttuvaa, vaikka tieto ja tiedostaminen ilmastokriisistä, lajikadosta ja eriarvoisuudesta on lisääntynyt haastaen vallitsevaa elämäntapaa.

Systeeminen muutos kestävämpään elämään edellyttää myös ekokulttuurin muutosta. Esimerkiksi jotkut ekokulttuuriset tavat (kuten ansapyynti, rapujuhlat, laskettelumatkat, rantalomat, koirien jalostaminen, moottorikelkkailu) eivät välttämättä voi jatkua ilmastonmuutoksen, lajikadon ja arvojen muutoksen aikakaudella. Voisiko sosio- tai ekokulttuurinen innostaminen, johon tämä kirja antaa valmiuksia, käynnistää ja vauhdittaa kulttuurin muutosta kohti kestävämpää ekokulttuuria? Sen toivon tarkoittavan kestävämpää elämää yhteydessä maahan ja vuodenaikoihin. Kirja herättää ajatuksen, että sosiaalipedagoginen työ voi tukea toimintaa, joka uudistaa kulttuuria säilyttäen luontoyhteyden mutta muuntaen perinteitä nykytiedon ja -ymmärryksen valossa.

Kirja muistuttaa, että maailmassa tarvitaan toivoa paremmasta ja toimintaa muutoksen aikaansaamiseksi – olipa kyse sitten yhteisöjen sitoutumisesta kestävyysperiaatteisiin tai rohkeista valinnoista, jotka haastavat nykyisiä normeja. Se myös valaa uskoa siihen, että hyvää kohden tulee pyrkiä, vaikka sen saavuttaminen näyttäisi vaikealta tai jopa mah-

dottomalta. Sosiaalipedagogisen työotteen valtavirtaistaminen näyttäytyy kirjoittajien keskeisenä vipuvoimana paremman yhteiskunnan rakentamiseksi. Yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja ekologista vastuuta painottava työote tarjoaa kaivattuja ratkaisuja aikamme suurimpiin haasteisiin. Tämän kirjan kirjoittaminen ja julkaiseminen ovat siis itsessään merkittäviä tekoja kohti inhimillistä yhteiskuntaa ja kestävää elämää.

Kirja onnistuu välittämään sosiaalipedagogiikan ydinkysymykset selkeästi ja innostavasti. Se tarjoaa syvällisen käsityksen alasta ja sopii erityisen hyvin opiskelijoille, kasvatus- ja sosiaalialan ammattilaisille sekä kaikille, jotka ovat kiinnostuneita kestävästä ja inhimillisen yhteiskunnan rakentamisesta. Toivon, että teos löytää tiensä paitsi sosiaalipedagogiikan oppikirjaksi myös muiden lähialojen opiskelijoiden ja ammattilaisten työkaluksi.

Kirja-arvion kirjoittaja Maria Huhmarniemi on apulaisprofessori (tenure track) ja opetuksen kehittämisestä vastaava varadekaani Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa. Hänellä on dosentin arvo Itä-Suomen yliopistossa sosiaalipedagogiikan alueella.

Mahdolliset eturistiriidat

Kirja-arvio käsittelee Sosiaalipedagogiikka-lehden toimituspäällikön (Elina Nivala) ja päätoimittajan (Sanna Rynnänen) kirjoittamaa teosta. He eivät itse ole osallistuneet kirja-arvion toimitusprosessiin, vaan siitä ovat vastanneet lehden apulaispäätoimittajat Raisa Foster ja Eija Raatikainen.

